

Historie med jordforbindelse

af Knud Holch Andersen og Orla Poulsen

Historieundervisningen i såvel folkeskole som gymnasium »strammes op« i disse år. Artiklen gør opmærksom på, at skal der fortsat være liv og kreativitet i historieundervisningen, kan man ikke undvære den lokale jordforbindelse. Mange gode tilbud ligger allerede på de digitale hylder.

Historieundervisningen er til debat og udsat for politikernes bevågenhed, både i folkeskolen og i ungdomsuddannelserne. Det er der bestemt ingen grund til at beklage. For det er jo udtryk for, at man fortsat betragter historie som et centralt dannelsesfag.

De aktuelle politiske krav – med et borgerligt folketingsflertal i ryggen – kan ses som en reaktion på en række tendenser i tiden: Den europæiske integrationsproces – og den internationale konkurrence – stiller krav om et kvalitetsniveau, der kan måles og vejes. Eller »evalueres« som det hedder på ny-dansk. Derfor skal undervisningen bygge på »klare mål«, som det hedder i folkeskolen, og derfor skal gymnasieeleverne »dokumentere viden om centrale udviklingslinjer i Danmarks historie, Europas historie og verdenshistorie«, som det udtrykkes i den nye læreplan for historie i gymnasiet, der samtidig definerer sit »kernestof« som en kronologisk kanon fra antikkens samfund til den moderne europæiske integration og globaliseringen. Noget af en mundfuld, hvis det skal tages helt for pålydende. Og tilmed inden for rammerne af et væsentligt reduceret timetal.

Det kunne lyde som en tilbagevendende til den gode, gamle historieundervisning, som farfar oplevede den. Og det er sådan set nok også meningen. For interessen for historieundervisningen skal i høj grad ses som en udløber af den værdidebat, der har præget de

danske medier i de seneste år. Initiativet og offensiven i denne debat har ligget hos konservative kræfter, der har fundet tiden moden til et opgør med den efterhånden noget alderstegnede kulturradikalisme. I en tid, hvor mange hævdvundne institutioner og værdier er gået i skred, kan man med en vis ret tale om en »kulturel frisættelse« af den unge generation. Det har de kulturkonservative meget svært ved at forlige sig med. Derfor skal skolen og især dannelsesfagene være det boldværk, man kan fortøje de unge – forvirrede – skuder til. I skolen kan man da i det mindste lade som om, den gode gamle orden og de gode gamle værdier endnu er intakte. Derfor de håndfaste læreplaner.

Lokalhistorisk jordforbindelse

Historieformidling er imidlertid noget langt mere omfattende end den aktivitet, der foregår i skolernes historietimer. Det er først og fremmest et kolossalt medieudbud, især styret af kommercielle interesser. Men det er også en folkelig aktivitet, der lever et stille, men langt fra betydningsløst liv. Den historiske årbog, du sidder med i hånden, er et udtryk for dette. Men andre ord: den lokal- og kulturhistoriske aktivitet, centreret om historiske foreninger, museer og lokalhistoriske arkiver. Det er en sejlivet kulturaktivitet med

hundrede år på bagen, der fik et vældigt skub fremad og tog nye former i forbindelse med det opbrud, som den »gamle« kommunalreform skabte. Altså den i 1970. Der blev ud over Danmark oprettet mange hundrede nye arkiver, og der blev indsamlet og forsket og formidlet af en mangfoldighed af amatører og professionelle universitetshistorikere.

Den lokalhistoriske bevægelse i 1970erne var ikke nogen døgnflue. Den har faktisk holdt sig forbavsende godt – og udviklet sig – gennem de forløbne mere end tre årtier. Derfor er der i dag ganske righoldige »skatkister« til rådighed for den moderne historieundervisning både for børn og unge – og voksne med for den sags skyld.

Ind til midten af 1990erne var det imidlertid noget tungt og besværligt at udnytte disse skatkisters mange muligheder. Lærer og elever måtte bevæge sig hen på det lokalhistoriske arkiv og der møjsommeligt stave sig gennem de støvede arkivalier og slå op i de tunge avisfolianter. Det kunne sådan set være spændende nok, men det var særdeles tidrøvende. Eller også måtte læreren i gang med fotokopimaskinen og saks og lim, og det var ikke mindre tidkrævende.

IT-revolutionen har – som på så mange andre af samfundslivets områder – sat en helt ny dagsorden, når det gælder adgangen til og udnyttelsen af de lokal- og kulturhistoriske kilder, herunder det righoldige billedmateriale. Man kan med et par enkle museklik hente det hele hjem i klasserummet og anvende det i et utal af sammenhænge, både i tilknytning til historiefaget, og også i alle mulige andre fag og tværgående projekter.

Den aktuelle opstramning af læreplanerne for historieundervisningen skulle meget nødt komme til at stå i vejen for en kreativ og selvstændig brug af disse let tilgængelige lokal- og kulturhistoriske skatkister. For det er jo her, den enkelte elev kan finde jordforbin-

delse og opleve glæden ved at gå på opdagelse i historiens mangfoldighed. Med andre ord udvikle en historiebevidsthed, der er knyttet til stedet – »hjemstavnen«, som de gamle sagde – og til slægten. Sådanne oplevelser er dybest set vigtigere end en nok så forkromet paratviden om kronologi og store begivenheder. Og så er det vel sådan, at det ene ikke behøver at udelukke det andet.

Den digitale port

I løbet af forbavsende få år er adgangen til internettet i hjemmet blevet næsten lige så almindelig som telefon og tv. Bag skærmen opdager man, at der virkelig er noget at hente i den anden ende af ledningen. Erhvervsliv, private og offentlige institutioner har på forholdsvis kort tid forstået udnytte det enorme potentiale, der ligger i den interaktive kommunikation via nettet. Når det gælder formidlingen af indholdet i den lokalhistoriske skatkiste er fremtiden først lige begyndt.

Thisted Museum, Historisk Samfund og Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune træffes på en fælles webadresse, der således er blevet den digitale port til lokalhistorien i Thy. Her finder man nyheder fra den lokalhistoriske arbejdsmark, omtale af aktuelle projekter og arrangementer. Sitet udvides til stadihed med lokalhistorisk materiale til brug for undervisning, samlinger af kilder og undersøgelser.

Det er også gennem denne portal, man har adgang til tusindvis af artikler fra de historiske årbøger, der er gjort let tilgængelige i kraft af et omfattende emne, titel- og forfatterregister. Dermed kan den enorme mængde af informationer »klippes ud« og kombineres til brug for undervisning.

Den digitale formidling kræver ikke store investeringer. Derfor er det nu muligt at pub-

licere fremstillinger og undersøgelser, som tidligere ikke ville blive trykt.

Et godt eksempel på dette er den omfattende samling og bearbejdning af kilder til Torsted sogns historie, der er »lagt ud« på nettet. Et par klik med musen åbenbarer et særdeles veltegnat kort, der blev brugt ved udskiftningen af Torsted i 1802. Via landinspektørens streger på kortet får man et billede af det lille sogn, som det så ud i århundrederne før udskiftningen fandt sted – og fremtiden har han markeret gennem sit forslag til nye veje og en ny fordeling af jorden. Vil man dybere ned i materien, kan man med et nyt klik med musen hente referatet fra mødet om udskiftningen. Og vil man forsøge at tegne et billede af sognet både før og efter overgangen fra fællesskab til selveje, er det også muligt via matrikler, hartkornsekstrakter, brandforsikringer, skøde- og panteprotokoller, folketællinger m.v. som Sigrid Brandi har indsamlet og analyseret. Den nysgerrige kan følge hver enkelt ejendoms historie fra 1600-tallet og frem til 1957. Også et omfattende register finder man via en søgbar database på sitet. Materialet om Torsted sogn er en lækkerbisken for enhver, der interesserer sig for landboforhold.

Tilsvarende materiale har Sigrid Brandi udarbejdet for en del andre sogne i Thy. En del er allerede lagt ud på hjemmesiden. Andet følger snart. Knud Søgaard arbejder p.t. ihærdigt på at digitalisere fhv. isenkræmmer Knud Mortensens særdeles omfattende samling af kilder til Klitmøller-ejendommenes historie, der publiceres på hjemmesiden inden kommunesammenlægningen. Men der er ikke bare materiale fra skufferne, der bliver lettere adgang til. Aktuelt spiller hjemmesiden sammen med grupper i Vang-Tvorup og Vangså, der gennem nogle år har indsamlet billeder og erindringer, som straks bearbejdes og publiceres på nettet. Selv om Vangså ikke

syner af meget på landkortet konstaterer vi, at det lille fiskerlejes beboere nemt kan fylde meget i bevidstheden hos efterkommerne, der har adgang til internet.

Interesseret man sig for fænomenet Thy-lejren er hjemmesiden også et godt sted at begynde. Billeder og uddrag af samtidige avisartikler giver brikker til en mosaik af de skæve dage i Thy. Interessant er blandt andet pressefotograf Tage Jensens reportage fra begehederne omkring aktivisters besættelse af Hjørdemål Kirke.

En sværvægter i »det virtuelle arkiv« er materialet samlet under overskriften »Krigsværk. Thy og Mors 1940-45«. Det var også titlen på en bog, som denne artikels forfattere udgav i 1981. Bogen er udsolgt for mange år siden, men er nu altså tilgængelig på hjemmesiden, hvor man også finder redaktør Clemmen Brunsgaards dagbog fra besættelsesdagene. Fremstillingerne suppleres af en meget omfattende oversigt over besættelsestiden kilder, som man kan forske videre i på Lokalhistorisk Arkiv.

Og så har vi slet ikke nævnt de mange billeder og artikler, der også kan hentes på den digitale port til Thys historie.

Orla Poulsen (f.1953) og Knud Holch Andersen (f.1945) har i en længere årrække arbejdet med at forske i og formidle lokalhistorie.

